

Van potlood naar PC - 15 jaar tekenen voor RAVON

Paul Veenfliet

Illustreren voor herkenningsgidsen en determinatietabellen is een aparte discipline. Dieren en planten moeten natuurgetrouw en “anatomisch correct” worden afgebeeld, waarbij het niet nodig is om alle details te laten zien. Integendeel, soms zegt een eenvoudige lijn meer en is het nodig om alle andere details weg te laten. Vaak worden verschillende soorten op een vergelijkbare manier afgebeeld. Tradities bepalen soms ook hoe iets wordt afgebeeld: vissen in zijaanzicht, dagvlinders en kevers recht van boven en amfibieën in zijaanzicht of schuin van boven. Soms loont het om hier juist van af te wijken. Lukt het me om binnen deze randvoorwaarden een serie tekeningen te maken die ook nog mooi gevonden wordt, dan voel ik me oprecht gelukkig.

Tekeningen zijn illusies

In feite is een tekening een illusie. Een samenvoegsel van inktvlekken op een plat stuk papier, die onze hersenen kunnen laten denken aan een kikker, hagedis of bijvoorbeeld een bloem. Nog verbazender vind ik het, dat deze illusie zelfs lukt met een verzameling zwarte stipjes, zie figuur 1. Lange tijd hadden zwart-wit pentekeningen de voorkeur bij het illustreren van tekstboeken. Niet alleen waren ze goedkoop om te drukken, ook was de beeldkwaliteit van tekeningen vaak beter dan met zwart-wit foto's mogelijk was. Die oude pentekeningen vond ik altijd al prachtig, maar mijn echte inspiratie kwam vanuit een serie amfibieëntekeningen van Bas Teunis. Nadat ik die had gezien in het Natuurmuseum Nijmegen, ging ik proberen om op dezelfde manier te tekenen. Niet lang daarna werd ik lid van RAVON, waar ik de tekeningen van Bas terug zag op de omslag van het tijdschrift.

Eigen referentiefoto's

Anatomische correctheid is bij dit type tekeningen een eerste vereiste, zie voorbeeld figuur 2. Om die te bereiken, zijn goede referentiefoto's onontbeerlijk. Die moeten dan wel precies uit de juiste hoek genomen zijn. Daarom fotografeer ik bij voorkeur zelf. Dit is ook beter in verband met auteursrechten. Die auteursrechten spelen een rol, wanneer ik een dier zo precies nateken, dat de originele foto te herkennen is in de tekening. Een voorbeeld hiervan is de illustratie van de adders (figuur 3). Veel vaker teken ik aan de hand van een combinatie van referentiefoto's en 'gevoel'. Dan heb ik alleen zelf auteursrechten op de tekening; niemand heeft immers rechten op het uiterlijk van een diersoort. Soms is het nodig te reizen om de dieren te vinden die je wilt tekenen, zodat je zelf kunt zien hoe ze er in het echt uit zien. Levendige herinneringen heb ik aan 'expedities' naar Veldhoven voor

Paul Veenfliet is een bekende illustrator met een lange staat van dienst voor RAVON. Tijd om hem eens te vragen terug te kijken op hoe het is begonnen, hoe hij werkt en welke plannen er nog zijn. Uiteraard mag een overzicht van zijn bijdragen niet ontbreken.

Redactie RAVON

Amerikaanse hondsvissen en naar Zuid-Limburg voor larven van vroedmeesterpadden. Mijn langste 'fotoreis' voerde dwars door Europa, om Alpenlandsalamanders te zoeken in Oostenrijk, voor een Sloveense veldgids. Als het dan lukt om de gewenste soort te vinden, geeft dat ongelooflijk veel voldoening. Op deze manier begrijp ik soorten jagende natuurfotografen heel goed. Het is wel spijtig wanneer te veel fotografen naar dezelfde plekken gaan, wat leidt tot versterking van dieren en habitats. Het lijkt me een mooi doel voor de natuurbescherming, om te zorgen dat de status van bedreigde soorten zodanig verbeterd wordt, dat 'fototoerisme' geen probleem meer is.

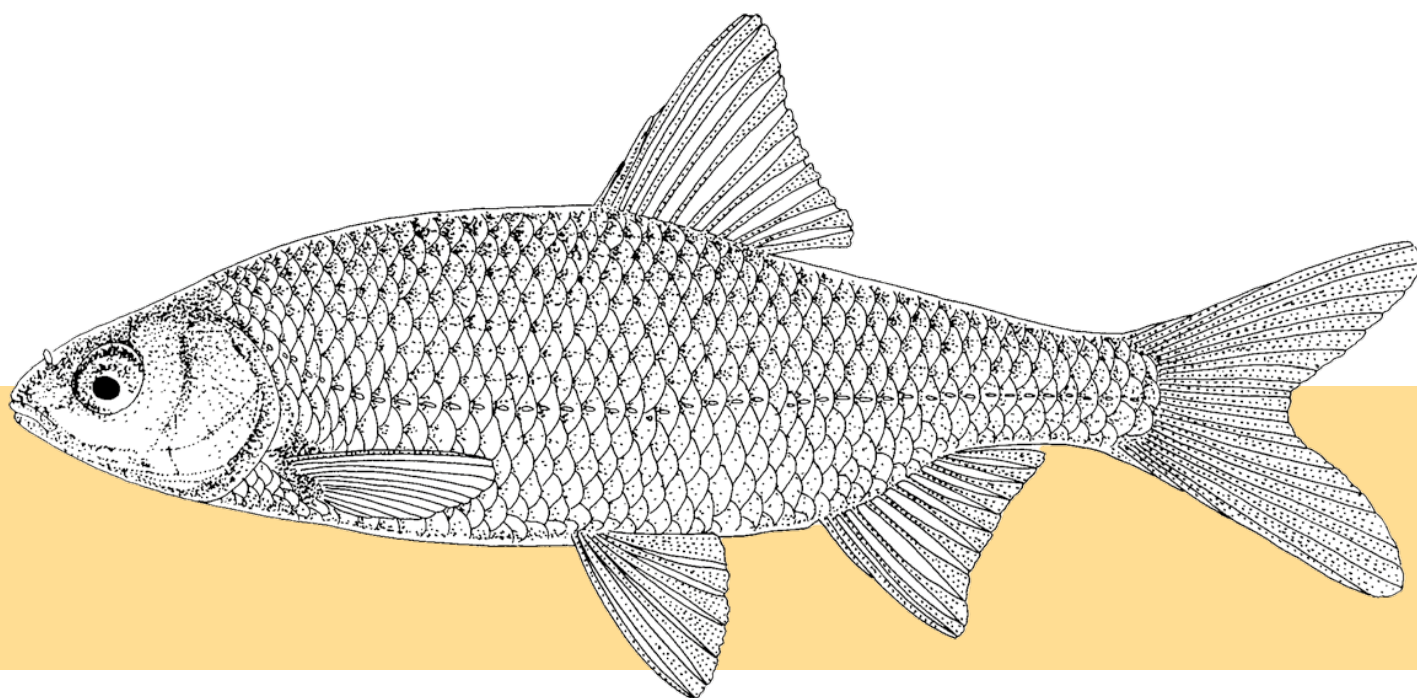
Stipjes in kleur

Na jarenlang in zwart-wit te hebben getekend, werd de wens om in kleur te werken steeds sterker. Ook het werkveld vroeg hierom. Door verbeterde druktechnieken was kleur ook niet langer meer financieel

Figuur 1. Driemaal dezelfde springkikker, nieuwe vectortekeningen in verschillende stijlen: zwart-wit voor 'klassieke' publicaties, gekleurd en in grijstinten, zoals voor determinatietabellen in veldgidsen.

Figuur 2. Blankvoorn: een voorbeeld van een handgemaakte zwart-wit tekening voor de RAVON-veldgids Herkenning zoetwatervissen (Spikmans & Kranenbarg, 2018).

onhaalbaar. Daarbij stapte ik ook over naar digitaal, aanvankelijk met rastertekeningen in Adobe Photoshop. Al snel werden die vervangen door vectorafbeeldingen met Adobe Illustrator. Leren werken met dit programma leverde de nodige frustraties op, omdat het (wat mij betreft) niet bepaald intuïtief werkt. Uiteindelijk levert het wel 'strakke' tekeningen op die zonder kwaliteitsverlies op iedere afmeting kunnen worden gedrukt. Hier bleek mijn 'stippel-ervaring' van pas te komen, omdat veel van mijn recente tekeningen bestaan uit

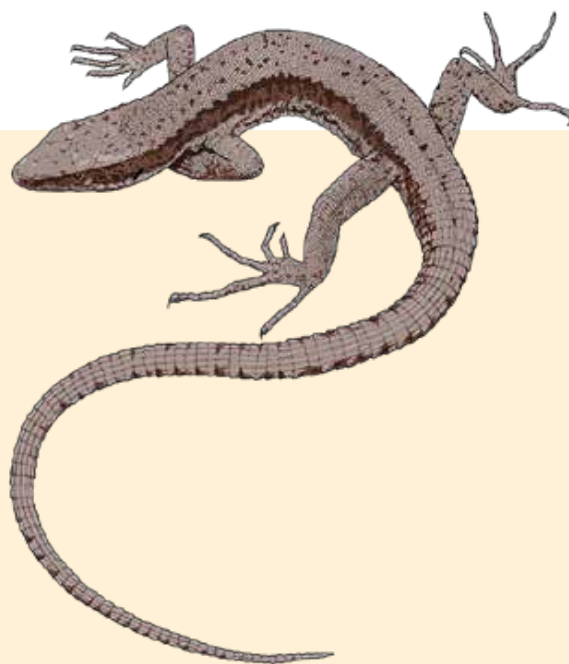
stipjes van minder dan tien heldere kleuren (zie onder andere de tekening van de Kroatische berghagedis, figuur 4). Zo blijf ik illusies produceren, die onze hersenen laten denken aan een kikker of een hagedis!

Tekenen voor RAVON

Toen alle tekeningen van Bas Teunis op de omslagen van het RAVON tijdschrift waren gebruikt, bleek mijn werk een welkom vervolg in de

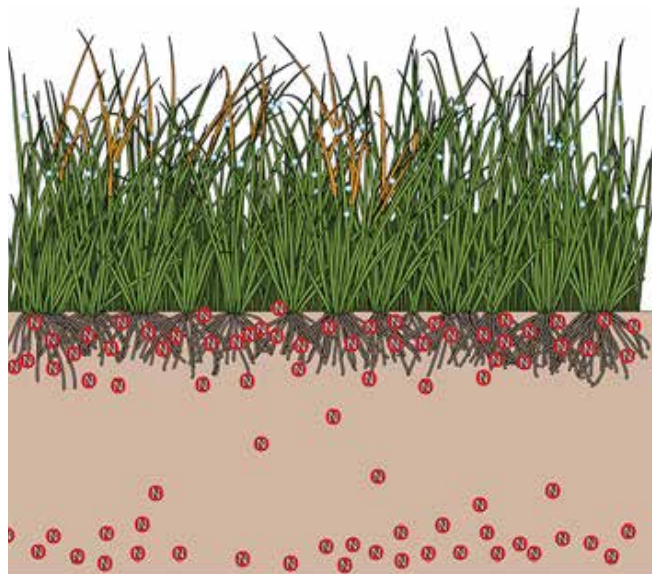
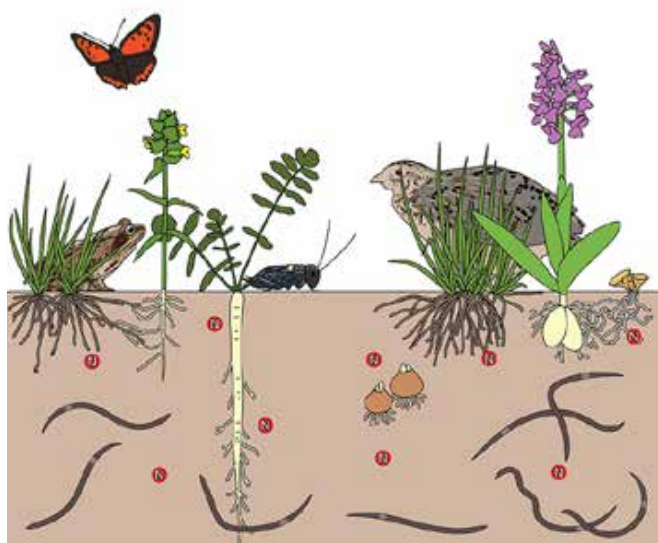

Figuur 3. Adders, gemaakt voor de omslag van een van de Beihefte der Zeitschrift für Feldherpetologie, op basis van een foto van Daniel Bohle.

Figuur 4. Kroatische berghagedis, vector-tekening voor een toekomstige veldgids van de reptielen van Slovenië.

Figuur 5a en 5b. Voorbeeld kleurentekeningen. In dit geval het verschil tussen een bemeste en een onbemeste weide. De rode rondjes stellen voedingsstoffen in de bodem voor. In de onbemeste weide zijn verschillende soorten afgebeeld, waaronder een parasitaire plant (ratelaar) en een orchidee in symbiose met een schimmel.

zwart-wit traditie. Dit was het begin van een vruchtbare samenwerking en van 2007 tot 2010 hebben mijn tekeningen het tijdschrift mogen verfraaien. Ook zijn ze terug te vinden op diverse herkenningskaarten (zie www.ravon.nl/herkenning) en in de door RAVON uitgegeven veldgidsen (zie omslagen veldgidsen hiernaast). Een persoonlijk hoogtepunt is de monumentale atlas 'De amfibieën en reptielen van Nederland' (Creemers & van Delft, 2009), waarin mijn reptielen-tekeningen prijken naast de amfibieën-tekeningen van mijn voorbeeld Bas Teunis. Alhoewel ik nog steeds graag in zwart-wit werk, denk ik toch dat het tijd is om alles nog eens over te doen in kleur. Nu alleen nog de tijd vinden om dit daadwerkelijk te doen.

Summary

15 years of illustrating for RAVON

Scientific illustrator Paul Veenvliet looks back on his contributions to the RAVON organization, which started 15 years ago and continues today. His illustrations are used in identification guides, the Dutch Atlas of Amphibians and Reptiles and covers of the RAVON Magazine. He started with 'dotted' drawings in black-and-white and nowadays often works in full colour vector-format. The time has come to redraw all the old Western European amphibian and reptile drawings in colour...

Omslagen van de veldgidsen vol tekeningen als hulp bij de determinatie van soorten.

Literatuur

- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(Redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Creemers, R., K. Joosten & A. van Diepenbeek, 2006 - 2018. Herkenning amfibieën en reptielen.
- Diepenbeek, A. van & J. van Delft, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen.
- RAVON-herkenningskaarten: Hagedissen, Vervellingen, Zoetwaterschildpadden, Amfibieëneieren, Amfibieënlarven, Groene kikkers, Heikikker vs. Bruine kikker & Steuren. Zie: <https://ravon.nl/herkenning>
- RAVON-tijdschrift nummers 25 tot en met 36 (omslagen). Zie: <https://ravon.nl/tijdschrift>
- Spikmans, F. & J. Kranenbarg, 2006-2018. Herkenning zoetwatervissen.
- Spikmans, F. & Th. de Jong, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen.

Andere relevante publicaties

- Beihefte der Zeitschrift für Feldherpetologie: omslagtekeningen 2005 – heden. Laurenti-Verlag, Bielefeld. <https://shop.laurenti.de/>
- Veenvliet, P. & J. Kus Veenvliet, 2006. Ribe Slovenskih celinskih voda (Vissen in het Sloveense binnenwater). Instituut Symbiosis, Metulje.
- Veenvliet, P. & J. Kus Veenvliet, 2008. Dvoživke Slovenije: ključ za določevanje (De amfibieën van Slovenie, gids voor het herkennen). Institute Symbiosis, Metulje.

Paul Veenvliet

Metulje 9, 1385 Nova vas, Slovenië
www.paulveenvliet.art

Voorbeeld van gebruikte tekeningen in de RAVON-veldgids Herkenning amfibieën en reptielen.

